

Osobnost pedagoga

PROFIL OSOBNOSTI VYCHOVATELE
PRACUJÍCÍHO METODOU ANIMACE

DOC. MICHAL KAPLÁNEK

Osnova přednášky

- Obecný pohled na osobnost pedagoga (volného času) – obr. 2-5
- Východiska: osoba dítěte v centru našeho zájmu, integrální pojetí lidské osoby – obr. 6-7
- Předpoklady a principy jednání vychovatele – obr. 8-10
- Předpoklady, požadavky a principy vychovatele pracujícího metodou animace – obr. 11-15
- Úloha pedagoga v klubu (otevřené práci) – obr. 16-17
- Práce v týmu – součást animace – obr. 18-23

Čtyři pojetí profese PVČ

- ❖ **Vedoucí (organizátoři) zájmových útvarů** chápou svou roli spíše jako roli trenéra, instruktora či lektora. Tato role je namístě, pokud mluvíme o vzdělávacích kurzech pro dospělé, případně o trénování nebo výcviku dospělých, ať už za účelem rekvalifikace anebo sledování vlastních zájmů – koníčků.
- ❖ **Vychovatel v tradičním pojetí** chápe svoje povolání explicitně jako pomáhající profesi. Je to *paidagogos*, tedy průvodce člověka v počátečních etapách jeho životní cesty. Jeho posláním je *paideia*, tedy „vytržení z všedního dne“, „povznesení z všednodenní zaneprázdněnosti k reflexi této mravenčí připoutanosti“ (Palouš)
- ❖ **Animace** předpokládá u každého člověka skrytý potenciál schopností, který animátor pomáhá *objevit, realizovat a rozvinout*. Tato důvěra v „dobré jádro“ v každém člověku umožňuje motivovat i lidi, kteří si nedůvěřují anebo vůbec o svých schopnostech nevědí
- ❖ **Pedagogika citlivá k sociálním vztahům** a problémům mladých lidí je zaměřená na pomoc mladým lidem při jejich socializaci, zejména těm, kteří mají socializační problémy. Jedná se tedy o sociálně pedagogickou praxi. Příkladem realizace sociální pedagogiky může být činnost kongregace Salesiánů dona Boska a některých sociálních pracovníků nízkoprahových zařízení pro děti a mládež (NZDM).

Vychovatel jako pomáhající profese

Schmidbauer:

„Termín pomáhající profese definuje skupinu povolání, která jsou založená na profesní pomoci druhým lidem. Patří mezi ně například zdravotnické profese, pedagogické profese, profese zaměřené na sociální pomoc a dále také duchovní, psychologové, terapeuti. Tyto profese mají některé společné rysy, které je odlišují od ostatních povolání.“

Autor tedy s naprostou samozřejmostí zařazuje pedagogické profese mezi pomáhající profese. To ovšem není tak jednoznačné. Záleží totiž na tom, o jakou profesi se jedná, a jaký je osobní přístup pedagogického pracovníka (nebo alespoň) obecně rozšířený přístup odborné veřejnosti.

Ptáme se:

Za jakých okolností máme/můžeme pedagogickou profesi považovat za pomáhající?

Anebo je skutečně „pomáhající“ ze své podstaty?

Poslání vychovatele - animátora

Poslání pedagoga volného času (2019)

V roce 2019 jsem nově formuloval „poslání pedagoga volného času“. Tato formulace vznikla na základě níže uvedených východisek. Jedno z východisek je také kulturní animace Mario Polla. Mario Pollo ovšem nemluvil o pedagogovi volného času, nýbrž o animátorovi. Animátorem myslel vychovatele pracujícího metodou kulturní animace. Proto můžeme považovat za součást poslání vychovatele – animátora (který se realizuje i jinde než v oblasti volného času) také tento úkol:

Vychovatel – animátor pomáhá lidem, aby se naučili vážit si hodnot, které dostávají jako dar (milost), otevřeli se jim a naučili se je přijímat, a tak dozrávali do plnosti lidství.

Východiska

- *Myšlenku návratu ke kontemplaci o otevřenosti v kontrastu k ideálu „dělníka“ vyjádřil Josef Pieper ve své knize „Muße und Kult“ (1948)*
- *O „hodnotách, které se nedají koupit“, mluví český filosof Jan Sokol.*
- *O výchově jako „vyvádění člověka z vegetativní sebestřednosti k odpovědnosti za vztah k sobě, k druhým, k tomu, co nás přesahuje, k prostředí přírodnímu a sociálnímu“ mluvil Radim Palouš.*
- *Mario Pollo: Animazione culturale (2004) – zásady*

VÝCHODISKO

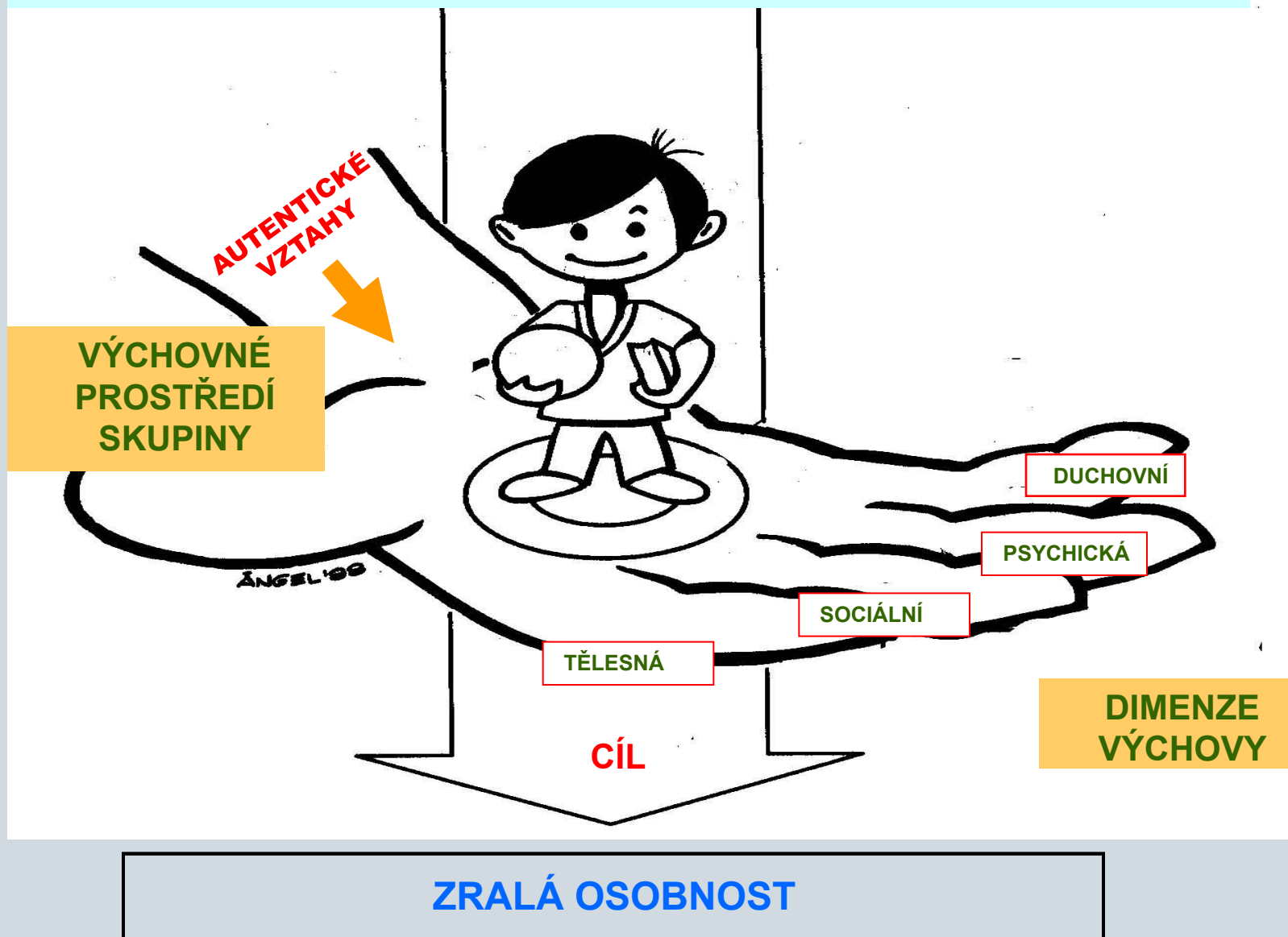
1

Osoba - náš ústřední zájem

2

Integrální pojetí lidské osoby

Mladý člověk v síti vztahů

PŘEDPOKLADY VÝCHOVY

1
Být s dětmi

2
OSOBNÍ
vztahy

3
PROTAGONISMUS
PARTICIPACE

5
DOPROVÁZET

4
Podněcovat
PROCES
růstu

PRINCIPY

**Od dělat
k být**

Změna měřítek
a způsobu vidění
(zaměření na projekt)

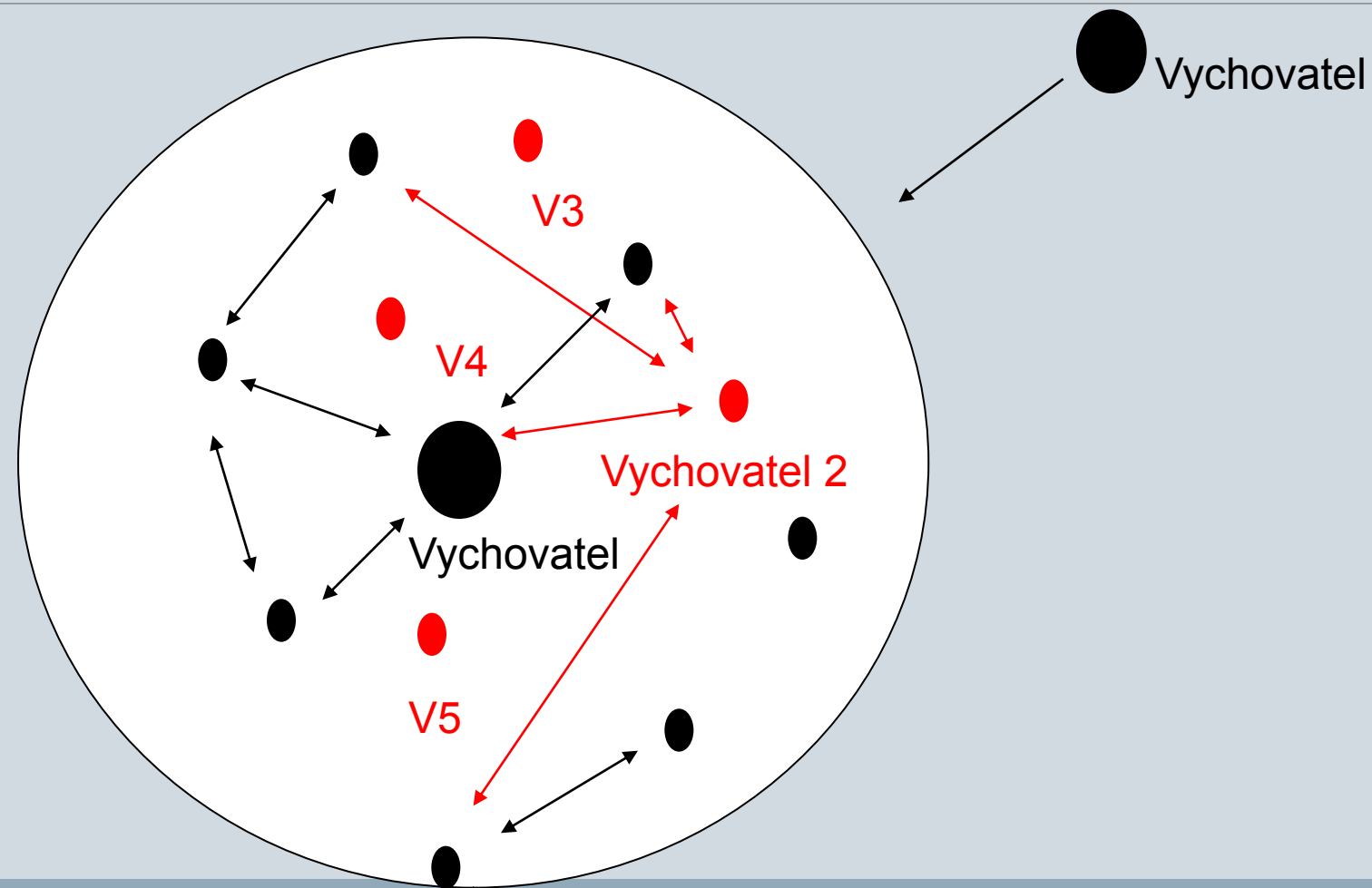
**Od roztržitosti
k jednotě**

- **Integrální pojetí výchovy**
- **Pochopit situaci a vycházet z ní**
- **Rozlišování = kritické myšlení**

**Od individualismu
ke spolupráci**

- **Týmová práce**
- **Projektová práce**
- **Informovanost a komunikace**

Vychovatel v síti vztahů

Etické požadavky na vychovatele

Vychovatel (animátor)

reprezentuje kontinuitu tradice a současnosti

kultivuje svoje svědomí

pomáhá k dosažení mladým lidem k dosažení „relativní autonomie“
tím, že pomáhá rozvíjet jejich schopnosti

Pomáhá integrovat negativní zkušenosti

Několik principů:

Pro děti je důležitější to, co jsme, než to, co děláme

Vychovatel nemá jen „hlídat“, ale „animovat“

Děti musí cítit, že je máme rádi

Ve výchově musí být prostor pro duchovní dimenzi

Etická výchova je výchovou svědomí

Objektivita, tzn. „nenadržovat“!

Sebereflexe vychovatele

Otevřenost ke „znamením doby“

První předpoklad: zralost

Tři různé postoje:

- **Indiference**
 - přináší tyto problémy: mladí lidé cítí nezájem ze strany dospělých, důsledkem jsou v extrémním případě drogy, sebevraždy, mikrokriminalita, vandalismus atd.
- **Normativní postoj** - odmítá jakoukoliv realitu světa mládeže, která není odrazem světa dospělých
 - odmítá jakoukoliv iniciativu a tvůrčí novátorskou účast mládeže na budování vlastního životního stylu. Tento model má tendenci upírat mladému člověku budoucnost, neboť mu přisuzuje úkol pouze zachovávat to, co se již uskutečnilo
- **Mládežnický postoj** – spočívá v nekritickém přijímání všech aspektů světa mládeže
 - tento postoj popírá jakoukoli roli tradice a zkušenosti dospělých a spočívá v tom, že umožňuje mládeži, aby se sama metodou zkoušení a omylů učila žít svůj život, a to bez jakéhokoliv korektivu ze strany dospělých. Tento způsob ve skutečnosti zabraňuje mladému člověku zakořenit se v minulosti, vytvořit si své vlastní sny do budoucna, a tím upírá možnost žít svůj život jako projekt, jako historii, která má smysl (ztěžuje, ne-li přímo znemožňuje enkulturaci mládeže).

Další předpoklady výchovného vztahu

Vyváženost mezi **bezpodmínečným přijetím** a **požadavky** („mateřský“ a „otcovský“ princip)

Poznání a pochopení mladého člověka v jeho **jedinečnosti a originalitě**

- Co je to **poznání**?
- Tři roviny poznání:
 - Smyslové vnímání („poznávám ho/ji“)
 - Propojení se zkušeností (vybaví se mi, „co jsem s ním/s ní zažil“)
 - Komplexní poznání („jaký/jaká je“ – „kdo to je? – identita)

Jasně **sebepoznání** vychovatele (Kdo jsem? Jaké jsou moje motivy? Jaké jsou moje limity?)

- Emoční zralost
- Sebereflexe – ujasnění hodnot, formace vlastního svědomí

Zakotvení vychovatele **v rodině** (v síti peer-vztahů, ve společenství)

Důvěra

Schopnost věřit, že každý mladý člověk má v sobě (potenciálně) předpoklady k tomu, aby rozvinul svůj život (projekt života) k plnosti svobodného lidství

Schopnost brát vážně mladého člověka a projevovat opravdový zájem o to, co prožívá a cítí

Umožnit, aby se stal „protagonistou“. Co je to protagonismus?

Protagonismus je schopnost prosadit se, vést, postavit se do čela

- Protagonismus individuální: jednatel je schopen vnímat skupinu jako místo, kde je přijímán a kde se realizuje
- Protagonismus sociální: schopnost převzít zodpovědnost ve skupině
- Protagonista:
 - Plánuje aktivity
 - Zapojuje se do změny situace (i skupiny)
 - Zvládá rozdíly a konflikty
 - Přijímá odpovědnost

Úkoly vychovatele v klubové činnosti (dle Opaschowského zásad animace)

Vyjít vstříc

Oslovit – být ochotný ke kontaktu

Odbourat komunikační překážky

Povzbudit, motivovat

Dávat impulsy, přicházet s nápady

Podněcovat, být na začátku akce

Speciální kompetence vychovatele v klubu

- umožňuje komunikaci
- dává prostor kreativitě
- podporuje formování skupiny
- usnadňuje zapojení mladých lidí do společnosti

VYCHOVATEL – ANIMÁTOR NEPRACUJE SÁM, ALE V TÝMU!

Týmová spolupráce zaručuje:

- kontinuitu výchovného působení
- bohatství názorů (různost povah, citlivost, dynamičnost atd.)
- objektivnější pohled
- možnost konzultace jednotlivých případů

Každá osoba má svou specifickou roli!

PROJEKTY
spíše než
struktury

PROCESY
spíše než množství
nezávislých
iniciativ

PŘEDPOKLAD PRÁCE V TÝMU: PROJEKTOVÝ ZPŮSOB MYŠLENÍ

Spíše **strategické rozhodování, tvorba projektu a průběžné hodnocení**
než aktivismus, improvizace a mezi sebou soupeřící jednotlivci (skupiny)

Výchova jako celek, cesta a proces

Strategický projekt jako nástroj, který působí
na součinnost a určuje práci týmu

Objektivní a neustálá evaluace, kterou se
ověřují výsledky, přispívá k nápravě chyb a k
dosažení lepších výsledků.

**SPOLUODPOVĚDNOS
T**

SOUČINNOST

KOORDINACE

KONTINUITA

**STÁLÉ
PROVĚŘOVÁ
NÍ**

VYCHOVÁVAT

~~STRUKTURY~~

SOUSTŘEDIT SE NA OSOBY

~~DĚLAT~~

NALÉZAT KRITÉRIA A ROZHODOVAT SE

~~BEZPROSTŘEDNÍ A NALÉHAVÉ~~

ZAMĚŘIT SE NA PODSTATNÉ

~~SEKTORIALISMUS
INDIVIDUALISMUS~~

**TÝMOVÁ PRÁCE - KONVERGENCE
OKOLO PROJEKTU**

Děkuji vám za pozornost!
